

Jan Rymarczyk

**RECENZJA MONOGRAFII MARTY WINCEWICZ-BOSY,
PT. *SIECI PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH
W BIZNESIE KOŃSKIM*¹**

Recenzowana monografia stanowi oryginalne opracowanie bardzo interesującego problemu, mającego również duże znaczenie praktyczne. Koń zajmuje ważne miejsce zarówno w polskiej kulturze, jak i w tradycji gospodarczej, chociaż jego zastosowanie znacznie się zmieniło. Obecnie koń jako siła pociągowa w gospodarce rolnej nie ma większego znaczenia, natomiast rośnie jego rola w rekreacji i sporcie, czyli w sektorze trzecim gospodarki. Wraz z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, automatyzacją i komputeryzacją produkcji, które powodują zastępowanie ludzi przez roboty, i z coraz intensywniejszym przechodzeniem do społeczeństwa usług, to nowe znaczenie koni się wzmaga, na co wskazują doświadczenia wysoko rozwiniętych krajów świata. Już obecnie biznes koński daje zatrudnienie milionom ludzi i zwiększa atrakcyjność turystyczną wielu krajów. Z tych względów wybór tematu przez Martę Wincewicz-Bosy należy uznać za trafny – jej książka w istotnej mierze wypełnia lukę w literaturze ekonomicznej nie tylko polskiej, ale i światowej. Niezwykle mało jest naukowych opracowań na temat biznesu końskiego i prób teoretycznej jego interpretacji. Na gruncie polskim biznes międzynarodowy jako przedmiot badań naukowych pojawił się w zasadzie dopiero po transformacji systemowej, dlatego opracowania na ten temat są nieliczne i raczej dotyczą problemów ogólnych, rozpatrywanych w kontekście globalizacji, a znacznie rzadziej konkretnych branż gospodarki. Również z tych względów omawianą pracę należy powitać jako dzieło pionierskie, wytyczające kierunki dalszych badań nad biznesem w różnych branżach i badanie takie ułatwiające.

Biznes koński ma swój wymiar międzynarodowy. Dotyczy to przede wszystkim handlu końmi jako materiałem genetycznym i mięsem oraz obrotu różnymi produktami związanymi z obsługą koni (np. osprzętem jeździeckim, wyposażeniem jeźdźców, paszami, suplementami, farmaceutykami). Wytwarzane są one na dużą skalę i często mają charakter standardowych, markowych produktów globalnych lub lokalnych, łączących cechy pracy rzemieślniczej z fabrycznym wytwarzaniem, dostosowywanych do gustów określonych grup klientów i sprzedawanych na różniczo-

¹ M. Wincewicz-Bosy, *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012, str. 287.

wanych geograficznie rynkach świata. W największym stopniu umiędzynarodowione jest użytkowanie koni w celach sportowych. W organizowanych od lat w wielu krajach wyścigach konnych uczestniczą zawodnicy i konie z różnych krajów, a zawody mają wymiar międzynarodowy, jeśli nie globalny. Te względy wyjaśniają także podjęcie tematu biznesu końskiego przez autorkę zajmującą się od początku swojej kariery naukowej problematyką międzynarodową i posiadającą w tej dziedzinie bogaty dorobek. Oczywiście jej osobiste zainteresowania i dodatkowa praca w branży końskiej, możliwość obserwacji i zdobyte doświadczenia odegrały współtwórczą rolę. Dość rzadko zdarza się możliwość połączenia przez pracownika naukowego osobistych doświadczeń praktycznych z wiedzą teoretyczną – połączenie praktyki z empirią. Wydaje się, że takie warunki szczególnie sprzyjają powstaniu bardzo wartościowych prac pod względem zarówno poziomu teoretycznego, jak i użyteczności praktycznej. Z całą pewnością to stwierdzenie można odnieść do pracy Marty Wincewicz-Bosy. Trzeba przy tym podkreślić dużą trudność przejścia od doświadczeń praktycznych do ich uogólnienia i ujęcia w formie modelu, teorii czy przyczynku do teorii. Wielu praktykom podejmującym takie działania nie udaje się to w zadowalającym stopniu, jak wynika z moich wieloletnich doświadczeń jako recenzenta różnych prac tzw. rygorowych (doktorskich, habilitacyjnych, profesorskich). W tym przypadku mogę jednak stwierdzić z całkowitym przekonaniem, że autorka książki stanęła na wysokości zadania, sprostowała wielkiemu wyzwaniu i zaprezentowała potencjalnym czytelnikom dzieło spełniające kryteria wysokiego poziomu teoretycznego – jednocześnie posiadającego duże walory poznawcze i użytkarne. Jest to szczególnie ważne w odniesieniu do warunków polskich. Biznes koński w nowym, współczesnym wymiarze globalizującej się gospodarki dopiero się u nas rozwija. Pomimo wspomnianej już wielkiej tradycji w wykorzystywaniu koni w różnych celach, głównie rolniczych i wojskowych, brak jest rozwiniętej kultury traktowania tej sfery jako biznesu w wymiarze międzynarodowym. Oczywiście pewne przejawy jej internacjonalizacji, i to dość znaczące, istnieją w Polsce (np. aukcje koni arabskich w Janowie Podlaskim czy sprzedaż koni i znaczących ilości mięsa końskiego do Włoch, o czym pisze autorka), brak jest jednak doświadczenia, systemowego i kompleksowego podejścia do tego problemu, a przede wszystkim strategii rozwoju tego sektora i wsparcia państwa, jak słusznie Marta Wincewicz-Bosy zauważa. Interesujące byłoby zbadanie np., ile przedsięwzięć ze sfery biznesu końskiego uzyskało wsparcie funduszy unijnych. Czy samorząd w jakimś województwie ujął biznes koński w swojej strategii? Czy wspierając różne inicjatywy klastrowe, co obecnie jest bardzo modne, wziął pod uwagę możliwość utworzenia „klastra końskiego”? Są to pytania, na które z pewnością autorka pracy odpowie w swoich dalszych badaniach, a jej książka pobudzi decydentów do odpowiednich działań.

Głównymi celami pracy były: zdefiniowanie pojęcia biznesu końskiego, przedstawienie konfiguracji sieci podmiotów gospodarczych uczestniczących w nim oraz zbudowanie modelu uniwersalnego gospodarstwa końskiego. Te ogólne cele autorka rozpięła na cele cząstkowe: poznawcze i praktyczne oraz społeczne. Wśród celów poznawczych wymienia:

- określenie znaczenia biznesu końskiego,
- zidentyfikowanie podmiotów uczestniczących w biznesie końskim,
- zdefiniowanie podstawowych obszarów biznesu końskiego,
- zdefiniowanie i prezentację podmiotów oraz relacji, jakie tworzą w ramach poszczególnych obszarów biznesu końskiego,
- rozpoznanie relacji, jakie tworzą poszczególne obszary w ramach systemu biznesu końskiego,
- rozpoznanie czynników determinujących specyfikę badanego obszaru,
- stworzenie modelu uniwersalnego gospodarstwa końskiego, w tym określenie jego struktury oraz przebiegu podstawowych procesów w nim zachodzących, a także podstawowych parametrów technicznych.

Do celów praktycznych autorka zalicza:

- zidentyfikowanie konfiguracji podmiotów tworzących biznes koński oraz charakterystykę relacji powstających między nimi, wpływających na kształt biznesu końskiego jako subsystemu gospodarczego,
- określenie przebiegu głównych procesów zachodzących w poszczególnych obszarach biznesu końskiego,
- przedstawienie konfiguracji sieci dostawców i odbiorców dóbr oraz usług niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania zarówno całego biznesu końskiego, jak i jego wybranych obszarów,
- przedstawienie biznesu końskiego jako systemu elementów, których kształtowanie wpływa na sytuację gospodarczą i społeczną, co powinno stanowić podstawę do prowadzenia dyskusji nad możliwościami, jakie tworzy biznes koński dla Polski, a zwłaszcza dla takich jej regionów, które posiadają ku temu odpowiednie warunki, jak np. województwo dolnośląskie.

W grupie celów społecznych autorka wymienia:

- wykazanie znaczenia biznesu końskiego, który tworzy subsystem gospodarczy,
- określenie relacji pomiędzy uczestnikami biznesu końskiego,
- wykazanie możliwości tworzenia relacji o charakterze sieciowym, które są istotnym elementem warunkującym możliwości rozwoju biznesu końskiego,
- wskazanie istnienia w biznesie końskim potencjału trwania i rozwoju, zwłaszcza jako elementu systemu gospodarczego.

Chociaż realizacja tak licznych celów była zamierzeniem bardzo ambitnym, Marta Wincewicz-Bosy w pełni wywiązała się z postawionego zadania.

Podobnie jak w przypadku celów, również w odniesieniu do metod pracy można mówić o ich bogactwie. Praca ma charakter interdyscyplinarny i teoretyczno-empiryczny z przewagą empirii, co determinowało wybór metod. W części teoretycznej autorka oparła się na studiach literaturowych i teoriach z zakresu ekonomii i zarządzania, które zaadaptowała w swej pracy. W szczególności wykorzystwała ona model sieci przemysłowych H. Håkanssona i J. Johanssona, interaktywny model relacji gospodarczych i społecznych, zbudowany na podstawie koncepcji modelu sektora

M. Portera, modelu pięciu grup relacji gospodarczych i modelu relacji społecznych W.C. Fredericka, J.E. Posta i K. Davisa.

W badaniach empirycznych zastosowała metody jakościowe, tj. otwarty wywiad pogłębiony, wywiad grupowy oraz metodę biograficzną, czyli analizę dokumentów osobistych zawodników, trenerów i właścicieli koni. Wykorzystała także metodę interwencji socjologicznej, która łączy wywiad otwarty z dyskusjami grupowymi, oraz *case studies*. Zastosowanie tych metod było właściwe, adekwatne do celów pracy i efektywne, w znacznej mierze dzięki pracy autorki w środowisku biznesu końskiego.

Struktura książki jest logiczna i przejrzysta. Autorka przechodzi od kwestii ogólnych do szczegółowych, czyli do konkretnych aspektów funkcjonowania biznesu końskiego.

Praca składa się z czterech rozdziałów, wstępu i zakończenia. W pierwszym rozdziale, zatytułowanym „Istota biznesu końskiego”, autorka przedstawiła metody, którymi posłużyła się w prowadzonych badaniach, określiła ich zakres oraz szczegółowo scharakteryzowała ostoje biznesu końskiego oraz jego obszary działania w Polsce.

Rozdział drugi, pt. „Biznes koński jako obszar nauk ekonomicznych”, ma charakter *stricte* teoretyczny i zawiera prezentacje wybranych koncepcji teoretycznych, pozwalających na identyfikację biznesu końskiego. W szczególności autorka wykorzystwała do jego analizy teorię łańcucha dostaw, formułując na tej bazie koncepcję łańcucha kształtowania konia, łańcucha dostaw produktów roślinnych na potrzeby biznesu końskiego i łańcucha dostaw koni przeznaczenia rzeźnego. Oparła się także na wybranych teoriach ekonomicznych, tj. teorii wartości, teorii gier, podejścia międzyobszarowego, teorii kosztów transakcyjnych i praw własności, teorii opartych na zasobach teorii internacjonalizacji i teorii logistyki, a w końcowych fragmentach rozdziału – na teorii sieci w celu teoretycznego ujęcia jego zasadniczych aspektów: przyczyn, rozwoju i skutków, co może stanowić przyczynek do badania teorii biznesu końskiego.

Przedmiotem rozważań autorki w rozdziale trzecim, pt. „Gospodarstwo końskie”, jak wskazuje jego tytuł, jest funkcjonowanie gospodarstwa końskiego. Rozdział zawiera analizę jego składowych elementów: stajni jako głównego elementu infrastruktury gospodarstwa końskiego, systemu zarządzania paszą, organizacji prac gospodarczych i systemu pracy koni. Na tej podstawie został zbudowany oryginalny teoretyczny model gospodarstwa końskiego.

Ostatni rozdział pracy, pt. „Główne obszary biznesu końskiego”, jest najobszerniejszy. W poszczególnych jego częściach autorka przedstawiła główne sfery realizacji współczesnego biznesu końskiego: wyścigi konne, zawody hipiczne, rekreacje konną i pokazy jeździeckie. Rozdział zawiera wiele informacji i świadczy o wielkiej wiedzy autorki. Napisany jest dobrym językiem i urozmaicony szeregiem interesujących *case studies*, takich jak Japan Racing Association, jako przykład systemu podmiotów wyścigów konnych, Wrocławski Tor Wyścigów Konnych Partynice, Zawody Pucharu Świata w Ujeżdzeniu – World Cup Dressage Events, i Ludowy Klub Sportowy Stragona Strzegom.

Podsumowując, stwierdzam z całym przekonaniem, że książka Marty Wincewicz-Bosy jest w pełni dojrzałą naukową rozprawą, o wysokich walorach teoretycznych i użytecznych, traktującą o ważnej sferze i perspektywach rozwoju gałęzi biznesu krajowego i międzynarodowego, jakim jest biznes koński. Stanowi ona oryginalny i twórczy wkład w rozwój wiedzy dotyczącej tej branży biznesu i daje jego naukową interpretację. Praca ma także duże walory poznawcze i praktyczne – może być wykorzystana przez centralnych i lokalnych decydentów do formułowania strategii rozwoju i jej internacjonalizacji w Polsce.